GÂNDIRE ŞI COMUNICARE ÎN PERIOADA CONTEMPORANĂ
Thinking and Communication in the Contemporary Era

Eugeniu NISTOR[1]

Abstract

Two elements are part of an efficient message: the thought and the word. Many contemporary thinkers are interested in the absolute way thinking and communication merge; thus, for Karl Jaspers, the complete efficient communication is represented by the 'existential communication' with its refined aspect of 'spiritualized communication', while Ludwig Wittgenstein thinks that the task of reestablishing the real correspondence between the language and the world exclusively represents the privilege of the logic form in a sentence. The philosopher Lucian Blaga starts from the premise that human being is a metaphorical animal, proving that, in a communicative process, metaphor not only has the expressive function, that of linguistic ornament, but also a cognitive one, that of revealing the world's mysteries. The Canadian professor and researcher Marshall McLuhan underlines the fact that the progress of human communication is synchronized with technological progress and out of the three technological eras (manual, mechanical, electronic), the last one is overwhelming regarding the speed of information. For the philosopher, logician, essayist Alexandru Surdu, the author of a philosophic system (unfinished yet), in five courses, there are some archaic terms of our language (commented from Noica's perspective) that represent the ideal form of 'Romanian philosophical uttering' through which the language and diversity of communication achieve extra potential and efficiency in nowadays world.

Keywords: communication process, logical form of a sentence, metaphor and mystery, technological eras, orderliness of utterance.

Reprezentant de marcă al existenţialismului german, filosoful Karl Jaspers (1883-1969) condensează în scrierile sale (*Situaţia spirituală a timpului*-1931, *Filosofia*-3 volume,1932, *Raţiune şi existenţă*-1935, *Despre adevăr*-1947, *Despre originea şi scopul istoriei*-1949, *Marii filosofi* - 8 volume, 1955-1957, *Introducere în filosofie*-1950, *Bomba atomică şi viitorul omului*-1958) întreaga experienţă profesională, dobândită ca psihiatru; referindu-se la natura filosofiei, care este distinctă de cunoaşterea ştiinţifică, acesta arată că numai izvorul eului fiecărui ins uman face posibilă accesul la adâncurile ei. Dar reflecţia filosofică este marcată de posibilitatea comunicării ei de la individ la individ, iar comunicarea se întâlneşte în ambele sfere care se intersectează în fiinţa umană: în trup, cu funcţiile lui psihofizice, şi în spirit, cu exigenţele lui gnostice – fiecare având câte un tip distinct de comunicare.

Scopul final al contemplării în cadrul diverselor forme existenţiale (relaţii sociale, economice, politice, de grup, în familie şi interpersonale), în vederea realizării existenţei posibile, presupun o *comunicare obiectivă*, din care se poate deduce apoi *comunicarea existenţială*. Jaspers identifică trei trepte ale comunicării existenţiale, corespunzătoare tipurilor de relaţii afirmate în succesiunea istorică a omenirii: 1. o formă de „comunicare primitivă", considerată a fi *noncomunicare*; 2. *inaugurarea comunicării* odată cu apariţia gândirii

[1] Assistant Professor, PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș.

BDD-A25186 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 3.17.28.48 (2024-04-25 01:09:53 UTC)

logice şi a eului capabil de a trata cu orice alt eu; 3. *comunicarea spiritualizată*, când omul înregistrează un salt spiritual, câştigând facultatea de a produce idei şi de a se încadra benevol în frontul unei cauze comune ideale – fiind vorba deja de o comunicare superioară, realizată între „existenţe."

Demonstraţia logico-filosofică a lui Jaspers subliniază, şi încă apăsat, că posibilitatea autorealizării fiinţei umane se poate împlini doar sub spectrul comunicării existenţiale, ca o condiţie a dobândirii independenţei interioare şi a egalităţii de şansă şi valoare în plan social, situaţie în care „comunicarea devine condiţia distinctivă şi universală a *fiinţării* ca om."[2]

Având remarcabile contribuţii în logică, în special prin resemnificarea noţiunilor de probabilitate şi tautologie, Ludwig Wittgenstein (1889-1951) s-a impus în peisajul filosofic european îndeosebi prin cercetările sale aprofundate despre structura şi simbolurile limbajului. Modest, în prefaţa lucrării *Tractatus logico-philosophicus* (1921), acesta afirmă că „întregul sens al cărţii poate fi exprimat în cuvintele: ceea ce se poate spune în genere, se poate spune clar; iar despre ceea ce nu se poate vorbi, să se tacă."[3]

Cuprinzând 527 de paragrafe, sferele de conţinut ale lucrării sunt concentrate în jurul a şapte enunţuri de forţă: „1. Lumea este tot ce se petrece"[4]; „2. Ceea ce se petrece, faptul, constituie existenţa stărilor de lucruri"[5]; „Imaginea logică a faptelor este gândirea"[6]; „Gândirea este propoziţia cu sens"[7]; „5. Propoziţia este o funcţie de adevăr a propoziţiilor elementare (Propoziţia elementară este propria ei funcţie de adevăr). [p, €, N (€)] Aceasta este forma goală a propoziţiei."[8]; „Despre ceea ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă."[9]

Asumându-şi delicata sarcină de a restabili corespondenţa reală dintre limbaj şi lume, Wittgenstein face o primă constatare: că lumea este alcătuită din totalitatea faptelor, acestea, la rândul lor, fiind date de existenţa stărilor de lucruri (care sunt combinaţii de obiecte); apoi, cum propoziţiile limbajului exprimă nume şi „clase de nume", iar „numele semnifică obiectul" (A este acelaşi semn cu Á) – conform propoziţiei 3.203[10] – se poate uşor deduce că forma logică a propoziţiei reprezintă chiar forma realităţii. Însă, cum numai propoziţiile ştiinţelor naturii sunt încărcate cu sens, iar cele ale matematicii nu, acestea din urmă având rolul „clasificării logice a gândirii," realitatea rămâne suspendată în capcanele limbajului, astfel încât singura metodă corectă de adoptat este de „a nu spune nimic altceva decât ceea ce se poate spune..."[11] Sau să (se) tacă!

Sub specia misterului, a nelămuritului, a ceţurilor abisale, ne întâlnim cu filosofia lui Lucian Blaga (1895-1961); dar, în acelaşi timp şi la aceeaşi înaltă dimensiune axiologică,

---

[2] Bruno Würz, *Problematica omului în filosofia lui Karl Jaspers*, Editura Facla, Timişoara, 1976, p. 98
[3] Ludwig Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*, traducere, cuvânt introductiv şi note de Alexandru Surdu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1991, p. 35
[4] *Ibidem*, p. 37
[5] *Ibidem*
[6] *Ibidem*, p. 44
[7] *Ibidem*, p. 54
[8] *Ibidem*, p. 103
[9] *Ibidem*, p. 124
[10] *Ibidem*, p. 46
[11] *Ibidem*, pp. 123-124

BDD-A25186 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 3.17.28.48 (2024-04-25 01:09:53 UTC)

şi cu poezia, proza, teatrul şi eseistica sa. Filosof şi scriitor, deopotrivă, înzestrat cu talent de geniu, el a aruncat în lume străfulgerările unui îndrăzneţ gând metafizic: tocmai încercările insului uman de a revela misterele care-l împrejmuie constituie izvorul său de creaţie! Metoda *paradoxiei dogmatice*, prin care negativul este convertit în pozitiv, impune un nou tip de cunoaştere, total diferită de cunoaşterea obişnuită (paradisiacă), numită *luciferică* sau, în termeni matematici, *minus-cunoaştere*, derivată din intelectul ecstatic, în seama căreia, susţine filosoful, cade chiar existenţa noastră în orizontul misterelor şi revelarea acestora prin plăsmuiri teoretice. Dar cine şi, mai ales, de ce nu ne îngăduie cunoaşterea până la capăt, se (ne) întreabă Lucian Blaga? Şi tot el îşi (ne) răspunde: Marele Anonim Generatorul, care pune drept stavilă, între om şi mistere, *censura transcendentă*, spre a evita primejdia unei anarhii cosmice, provocându-l pe om, astfel, să rămână veşnic creator, dar numai în limitele admise ale diferenţialelor divine.

Garniturilor cunoaşterii, instituite de Immanuel Kant, care ţin cu strictețe de structura conştiinţei, Lucian Blaga le mai asociază încă un tip de categorii, zise abisale, care îşi au „cuibul şi vatra" în inconştientul uman (acesta fiind înzestrat cu un orizont spaţial şi un orizont temporal, cu accent axiologic, cu o anumită atitudine şi un sentiment al destinului, cu o năzuinţă formativă ş.a.). Rolul determinativ al acestor vectori categoriali este de activare a *matricii stilistice generatoare de cultură,* sub al cărei con de lumină filosoful român aşează şi dezvoltă, mai apoi, conceptul său de *spaţiu mioritic*, tratând sistematic, pentru prima oară în istorie, cultura românească din unghi metafizic şi, apoi, integrând-o, în ampla sa viziune, familiei marilor culturi ale lumii, atribuindu-i drept simbol spaţial (în prelungirea tabelului morfologist al lui Frobenius şi Spengler) *infinitul ondulat* şi enunţând teza sa despre un „apriorism românesc", pe care ne îndeamnă să-l descifrăm în personaţele sufleteşti ale românului, în ispitele fiinţei sale, în tulburătoarele latenţe ale dorului său de necuprins, în revărsarea metaforică din doinele şi baladele sale... Nu întâmplător filosofia blagiană a absorbit ceva din miraculoasele frumuseţi ale graiului nostru arhaic, cele care dau atâta greutate, farmec şi expresivitate gândirii, creând posibilitatea de a o aşeza în vecinătatea înţelepciunii! Căci, dacă pe la jumătatea veacului XX, orientarea „Şcolii de la Oxford", a filosofului Ludwig Wittgenstein şi a discipolilor săi, s-a îndreptat cu ardoare spre studiul filosofic al limbajului („comun", atât poeziei cât şi ştiinţei – în gândirea „oxfordiană"; cu accente apăsate pe aspectele logico-simbolice – în direcţia wittgensteiniană), tinzând spre o analiză de adâncime a acestuia, spre a atenua şi risipi îndoielile şi confuziile iscate de paradoxurile metafizice, în schimb, Lucian Blaga avansează – în sistemul său filosofic – conceptul metaforismului, considerând metafora ca atemporală, anterioară istoriei, reprezentând tocmai diferenţa specifică dintre fiinţa umană şi animal. Parafrazând celebra definiţie a lui Aristotel (*zoon politikon = omul este animal politic*), filosoful din Lancrăm formulează alta, inedită, surprinzătoare, şocantă: *omul este animal metaforizant*, prin care îi atribuie metaforei nu atât un rol decorativ, „plasticizant" în creaţie, cât unul cognitiv, revelator, în raport cu misterele: „...mai îndreptăţită decât oricare din formule mi se pare aceasta a noastră, care nu e culeasă chiar la întâmplare de pe ulițele

BDD-A25186 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 3.17.28.48 (2024-04-25 01:09:53 UTC)

gândului: «omul este animalul metaforizant»"[12] Apoi, gânditorul îşi continuă ideea prin câteva pasaje lămuritoare: „Accentul ce-l dorim pus pe epitetul «metaforizant» este destinat însă aproape să suprime animalitatea, ca termen de definiţie. Ceea ce ar însemna că în geneza metaforei trebuie să vedem o izbucnire a specificului uman în toată amploarea ei."[13]

Construcţia sistemului filosofic blagian urmează, după chiar afirmaţiile creatorului său, un „plan arhitectonic", care-l diferenţiază de sistemele clasice cunoscute, articulate, în genere, pe o idee, el înmlădiind şi alternând mai multe „leitmotive", reluate apoi în fiecare studiu, cu o anumită repetabilitate, sugerând ceva din alcătuirea unei biserici pe trunchiul căreia se înalţă mai multe cupole. Este un sistem trilogial, simetric, care – respectându-se indicaţiile testamentare ale lui Lucian Blaga, formulate la 25 august 1959 – a rămas fixat în următoarea structură: I. *Trilogia cunoaşterii*: A. Introducere – *Despre conştiinţa filosofică;* B. 1. *Eonul dogmatic*, 2. *Cunoaşterea luciferică,* 3. *Censura transcendentă*; C. Încheiere – *Experimentul şi spiritul matematic*; II. *Trilogia culturii*: A. *Orizont şi stil*; B. *Spaţiul mioritic*; C. *Geneza metaforei şi sensul culturii;* III. *Trilogia valorilor*: A. *Ştiinţă şi creaţie*; B. *Gândire magică şireligie:* 1. *Despre gândirea magică*, 2. *Religie şi spirit;* C. *Artă şi valoare*; IV. *Trilogia cosmologică*: A. *Diferenţialele divine*; B. *Fiinţa istorică*; C. *Aspecte antropologice.* După cum se poate lesne constata, alcătuirea, rotunjirea şi cizelarea acestei vaste construcţii filosofice – declanşate de Blaga prin chiar teza sa de doctorat (susţinut la Viena, în 1920), cu titlul *Cultură şi cunoştinţă* (*Kultur und Erkenntis*) – a însemnat aproape patru decenii de rodnică trudă intelectuală, de lipsuri şi privaţiuni de tot felul, de duşmănii acerbe...

Constantin Noica atrăgea atenţia asupra faptului că, dacă în istoria filosofiei occidentale s-au impus două mari direcţii de cugetare: cea de „tip Platon-Hegel" (care a aşezat sub arcuirea ideii ştiinţa, religia şi arta) şi cea de „tip kantian" (în care „categoriile conştientului" sunt îmbinate cu cele ale „inconştientului", iar ştiinţa, religia şi arta devin domenii distincte), atunci sistemul de gândire al lui Lucian Blaga urmează traseul kantian, dar regândit într-o versiune modernă, cu accentul pe matca inconştientă generatoare de cultură, purtătoare a categoriilor filosofice cognitive.

Filosof şi sociolog, critic şi istoric literar, prestigios profesor şi cercetător la Universitatea din Toronto (Canada), Herbert Marshall McLuhan (1911-1980) fiind foarte preocupat de istoria culturii şi a civilizaţiei umane, a avansat ideea că un rol semnificativ în progresul omenirii le-a revenit mijloacelor de comunicare în masă (*medium*-urilor), care au constituit, întotdeauna, în fapt, extensii ale funcţiilor şi simţurilor fiinţei umane, cu rol determinant în formarea şi structurarea socială, cu influenţe vizibile în ansamblul relaţiilor şi a comunicării de masă.

Sintetizând conceptele formulate în volumul *Galaxia Gutenberg* (1962), după forma mesajului transmis, istoria cunoaşte trei etape culturale distincte sub aspectul comuni-cării: 1. orală; 2. vizuală; 3. oralo-vizuală, fiecăreia dintre ele corespunzându-i câte un mijloc de comunicare specific care, respectând ordinea intrării în „scenă", ar fi: vorbirea, scrierea,

[12] Lucian Blaga, *Geneza metaforei şi sensul culturii*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1994, p. 41
[13] *Ibidem*

BDD-A25186 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 3.17.28.48 (2024-04-25 01:09:53 UTC)

radioul şi televiziunea. Sincron cu aceste etape comunicaţionale, McLuhan arată că omenirea a cunoscut trei „ere tehnologice“ importante – manuală, mecanică şi electronică – şi că ultima dintre acestea, cea mai consistentă sub aspectul eficacităţii informaţionale, determină chiar un gen de interdependenţă şi „recreează lumea după chipul unui sat global.“[14] Este „era“ pe care o trăim!

Academicianul Alexandru Surdu s-a născut la Braşov, la 24 februarie 1938, afirmându-se ca o personalitate culturală complexă, enciclopedică, bine conturată în peisajul spiritualităţii româneşti contemporane. Între multele sale lucrări, publicate în decursul ultimelor patru decenii, menţionăm în mod special: *Teoria formelor logico-clasice (*2008), *Cercetări logico-filosofice* (2008), *Filosofia pentadică I. Problema transcendenţei* (2007)*, Filosofia pentadică II. Teoria subsistenţei* (2012) – ultimele două fiind părţi componente ale unei proiectate structuri sistemice. Dar, sub aspectul împletirii ideilor în scrieri „comunicatoare”, ne-au atras atenţia, îndeosebi, volumele de eseuri *Vocaţii filosofice româneşti* (1995, 2003) şi *Comentarii la rostirea filosofică* (2009), în paginile cărora problemele *rostirii filosofice* sunt dintre cele mai vii şi mai pregnante.

Astfel, structura sistemică a „rostirii filosofice româneşti”, în viziunea lui Constantin Noica, este analizată nu doar sub aspect logico-filosofic, ci şi lingvistic, cercetătorul remarcând de îndată că „însuşi domeniul investigat se preta la astfel de tratare, fiind situat undeva între adevăr şi frumos, ceea ce i-a prilejuit autorului o adevărată risipă din tezaurul celor mai alese expresii stilistice…”[15] Sunt reliefate extraordinarele calităţi de hermeneut ale lui Noica, tocmai prin „noutatea” uitată pe care acesta reuşeşte să o dezgroape şi să o scoată la lumină din „depozitele” tainice ale limbii române. Şi cum sistemul lui Noica este unul pentadic – primul aspect al rostirii despre fiinţă l-ar constitui expresivul„*în sine”*, căruia i s-ar potrivi, în terminologia românească, perechea „sinele” şi „sinea”, care-i lărgeşte şi îi diversifică mult posibilităţile de exprimare. Apoi urmează *ciclul fiinţei* şi, în cadrul acestuia, *triada „rostirea”, „întru”* şi *„firea”,* care-i vădesc lui Noica intuiţiile de filosof şi de mare arheolog al cuvântului şi „presupun nuanţări subtile a raportului dintre *a fi* şi *a exista,* nuanţări care presupun interiorizare şi, în acelaşi timp raportare la altceva, statornicie şi perisabilitate.”[16] Cel de al treilea aspect al rostirii îl constituie *devenirea*, care începe ca „petrecere”, continuă cu „vremuire” şi „vinfinire” şi se încheie cu „troienirea”, considerată de cercetător ca fiind „excesul falimentar al devenirii nestăvilite.”[17] Urmează, apoi, cel de-al patrulea aspect ciclic: punerea lucrurilor în bună *„rânduială”*, declanşat „cu ctitoriile prefixului *întru,* care scoate fiinţa din talazurile devenirii dezlănţuite, *înfiinţând-o,* esenţializând-o, găsindu-i astfel *temeiul* şi *cumpătul.*”[18] În sfârşit, cel de-al cincilea aspect al rostirii ridică unele probleme legate de *rostul rostirii* şi al rostuirii filosofice, de unde rezultă nedumerirea şi întrebările autorului, decurgând tocmai din

[14] Marshall McLuhan, *Galaxia Gutenberg,* cuvânt înainte de Victor Ernest Maşek, traducere din limba engleză de L. şi P. Năvodaru, Editura Politică, Bucureşti, 1975, p. 68
[15] Alexandru Surdu, *Comentarii la rostirea filosofică,* Editura Kron-Art, Braşov, 2009, p. 83
[16] *Ibidem*, p. 86
[17] *Ibidem*
[18] *Ibidem*

BDD-A25186 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 3.17.28.48 (2024-04-25 01:09:53 UTC)

faptul că ea „este abandonată în lume şi lăsată acolo să rătăcească *pe calea cea de sminteală*. Să fie aceasta un fel de uitare a uitărilor? Sau lumea aceasta, viaţa şi societatea, şi apoi creaţia şi frumosul, scapă rânduielii, cumpătul regăsit al fiinţei înfiinţate? Dar atunci, la ce mai e bună rânduiala?”[19]

În toate demersurile sale referitoare la rostirea filosofică românească, explicaţiile interpretului sunt clare, precise şi în spiritul unei sinteze elevate. Nu e greu de remarcat preferinţa sa manifestă pentru perioada interbelică, socotită perioada de glorie a filosofiei româneşti, când gânditorii noştri (unii şcoliţi în cele mai prestigioase universităţi apusene) s-au mobilizat într-o amplă acţiune de sincronizare cu ideile cultural-ştiinţifice ale Occidentului, aducându-şi, apoi, aportul lor de netăgăduit la adâncirea acestora şi chiar la crearea unor opere originale. A fost, să recunoaştem, un efort urieşesc! Legat de acest aspect, Al. Surdu ne relatează despre un fapt semnificativ, intrat deja sub o uşoară aură de legendă: se spune că Heidegger întreba, iritat, atunci când lâncezeau discuţiile la seminarul său filosofic, „*Wo sind die Lateiner*? (Unde sunt lateinerii?). Iar lateinerii aceştia erau filosofii români.”[20]

Observăm, în scrierile lui Alexandru Surdu, cum precizia şi acurateţea analistului se împletesc, în chip firesc, cu patima şi plăcerea naratorului, iar acribia cercetătorului cu vocaţia filosofului.

În loc de concluzii

O comunicare eficientă împleteşte în chip armonic cele două elemente esenţiale care intră în compoziţia oricărui mesaj transmis: *gândul şi cuvântul*. O seamă de filosofi contemporani s-au preocupat, în cercetările lor, de modul cum s-ar putea ajunge la un acord cât mai deplin între gândire şi comunicare, interpretările lor fiind dintre cele mai diverse. Astfel, pentru filosoful german Karl Jaspers eficienţa acestui acord o reprezintă aşa-zisa „comunicare existenţială”, cu tendinţa ei vizibilă de rafinare etapizată, până la atingerea fazei de „comunicare spiritualizată.” Pentru logicianul Ludwig Wittgenstein, sarcina de a restabili corespondenţa reală între limbaj şi lume cade în seama formei logice a propoziţiei care, ca şi conţinut, trebuie să cuprindă mereu doar ceea ce se poate comunica ca şi realitate cu valoare de adevăr, cealaltă alternativă fiind să se păstreze tăcerea. Pentru gânditorul Lucian Blaga, autorul unui sistem filosofic trilogial (axat pe cunoaştere, cultură, valori şi cosmologie), cunoaşterea umană este posibilă atât graţie factorilor din conştinţă cât şi celor situaţi în inconştient – întreaga garnitură de categorii determinative constituind ansamblul *matricii stilistice*, care diferă de la un individ la altul şi de la o colectivitate la alta. El mai susţine însă că omul este un animal metaforizant, demonstrând că metafora are, în cadrul procesului de comunicare, nu doar un rol decorativ, de podoabă lingvistică, ci unul în mod clar cognitiv, revelator în raport cu misterele lumii. Pentru filosoful, profesorul şi cercetătorul canadian Marshall McLuhan progresul comunicării umane este sincron cu progresul tehnologic,

[19] *Ibidem*, p. 87
[20] Alexandru Surdu, *Vocaţii filosofice româneşti*,ediţia a II-a, Editura Ardealul, Colecţia Biblioteca de filosofie, Târgu-Mureş, 2003, p. 6

BDD-A25186 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 3.17.28.48 (2024-04-25 01:09:53 UTC)

dintre cele trei ere tehnologice cunoscute de omenire (manuală, mecanică şi electronică) ultima fiind covârşitoare în ceea ce priveşte viteza de propagare a informaţiilor la scară globală. Pentru filosoful, logicianul şi eseistul Alexandru Surdu, autorul unui sistem filosofic (încă neîncheiat) cu o structură pentadică, unii termenii arhaici ai limbii noastre (inventariaţi cu grijă şi trecuţi prin filtrul delicat al gândirii lui Constantin Noica), se constituie în chiar forma ideală a „rostirii filosofice româneşti", graţie căreia limbajul şi diversitatea comunicării pot avea oricând o bună tocmeală, dobândind o fericită rânduială în lumea de azi.

Bibliografie

Lucian Blaga, *Geneza metaforei şi sensul culturii*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1994;
Marshall McLuhan, *Galaxia Gutenberg,* cuvânt înainte de Victor Ernest Maşek, traducere din limba engleză de L. şi P. Năvodaru, Editura Politică, Bucureşti, 1975;
Alexandru Surdu, *Comentarii la rostirea filosofică,* Editura Kron-Art, Braşov, 2009;
Alexandru Surdu, *Vocaţii filosofice româneşti*, ediţia a II-a, Editura Ardealul, Colecţia Biblioteca de filosofie, Târgu-Mureş, 2003;
Ludwig Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*, traducere, cuvânt introductiv şi note de Alexandru Surdu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1991;
Bruno Würz, *Problematica omului în filosofia lui Karl Jaspers*, Editura Facla, Timişoara, 1976.

BDD-A25186 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 3.17.28.48 (2024-04-25 01:09:53 UTC)